

Posudek disertační práce Daniely Čadkové: *Oslnění helénským sluncem. Recepce antiky v české literatuře v letech 1880–1910*

Disertační práce Daniely Čadkové, jak její téma shrnuje podtitul, se věnuje zpracování antických námětů a vlivům antiky v české literatuře období přelomu 19. a 20. století. Jde o období, kdy se odkazy k antice v české literatuře prosazují oproti první polovině 19. století výraznějším způsobem. V úvodních kapitolách autorka shrnuje dosavadní bádání a vymezuje svůj přístup. Tři hlavní části práce se zabývají kulturním a společenským postavením antiky, dramatem a literaturou (převážně poezií). Podrobněji se práce věnuje především dílu Jaroslava Vrchlického, Jiřího Karáska a J. S. Machara. Text disertace doplňuje obsáhlá textová a obrazová příloha.

Po metodické stránce odkazuje Daniela Čadková na sémiologické práce Vladimíra Macury a Jiřího Raka a snaží se postihnout ustálené představy, které si daná doba o antice vytvořila a často nekriticky přijímala. Pro zvolenou problematiku je to velmi trefný přístup, dovoluje postihnout dobové mýty (v Barthesově či Macurově významu) a vyhne se jednak pouhému komentovanému výčtu a jednak problematičkému porovnávání dobových modelů se „skutečnou antikou“ – o níž dnes máme zčásti odlišné představy, možná v leccem přesnější, ale přesto jsou také modelem. Zvolený přístup dovoluje postihnout, jak „antika“ fungovala v dobovém diskurzu, což v obecnější rovině pojednává zejména první část.

Práce je velmi důkladně zpracovaná, pokud jde o prameny i jejich interpretaci. Autorka výborně zná materiál, kterým se zabývá, a také kratší zmínky a odbočky dokládají soustavnou a promyšlenou obeznámenost s látkou i její problematikou. Možná lépe než starší práce (zejména Svobodova monografie a *Antika a česká kultura*) ukazuje, že antika byla v české kultuře po nějakou dobu přítomná jako určitá znalostní vrstva, byť namnoze zmechanizovaná a neoblíbená. Odkazy k evropskému kontextu dokládají, že podobný zájem o antiku nebo antické látky nebyl izolovaným jevem omezeným na český prostor. V tom, domnívám se, práce znamená přínos také pro dějiny české literatury, v nichž by antika měla být připomínána jako důležitý fenomén, nikoli jen ojedinělé ozvěny u některých autorů. I když může jít z velké části o ustálené představy a funkční využití antických motivů, a nikoli o živé navazování na něco z antiky (jak autorka podotýká u Vrchlického, např. s. 129).

Důkladností se vyznačují také jednotlivé kapitoly, do jisté míry studie se samostatným dosahem. Vyzdvihl bych mj. analýzy v první část práce, kde autorka rozebírá stereotypní a

dlouhodobě tradované představy o antice, např. hodnotovou distinkci mezi Řeckem a Římem, dlouhodobě ustálený obraz slunečného Řecka, nebo v jiné rovině analýzu estetických diskuzí o antice a různorodosti idealizace antiky.

V částech zaměřených na divadlo a literaturu je na první pohled hlavní autorskou postavou Jaroslav Vrchlický a v rámci jeho díla je pak ústřední trilogie *Hippodamie*. Kapitoly věnované Jiřímu Karáskovi a J. S. Macharovi dokládají odlišné adaptace a využití antických námětů u autorů z mladší generace. Rozhodně tu nejsou jako doplněk Vrchlického, naopak dotvářejí podobně složitý obraz umělecké recepcce antiky, jaký nastiňuje první část.

Práce zřejmě vznikala delší dobu, některé její kapitoly byly publikovány samostatně. Což se v celku projevuje spíše pozitivně, neboť přesahy jednotlivých kapitol utvářejí nezbytný kontext a především první část práce díky tomu není jen úvodem k následujícím studiím. K celku bych si dovolil nadhodit několik otázek.

K periodizaci a materiálu. Zvolené období se k podobné práci nabízí, a asi není sporu o jeho vymezení někde kolem roku 1880 (už jen prvním otevřením Národního divadla o rok později) a vztahením k lumírovské generaci. Otázkou je spíše rok 1910. Nebylo by vhodnější posunout horizont práce někam k roku 1918? To souvisí i s jinou otázkou, totiž omezení záběru práce na vybrané autory a jejich díla. Zejména u Vrchlického do jisté míry postrádám konfrontaci s díly jeho epigonů, a možná více s pozdější generací (Theer, Fischer). To není jen otázka rozsahu a náročnosti, stačila by i kratší kapitola nebo pasáž v úvodu, která by postihla recepci Vrchlického (nebo vybraných témat) u dalších autorů. V prvním případě by se možná jen potvrdila závislost, ale i to je důležité konstatování pro popis tohoto společenského jevu. U autorů mladší generace (zde Karáska a Machara) by, myslím, stál za soustavnější zvážení vliv Friedricha Nietzscheho, na nějž práce letmo naráží, mohl by to být jeden z faktorů, které tyto autory odlišují od Vrchlického. Zajímavé by bylo uvažovat o vlivu jiných spisů než *Zrození tragédie*, zejména *Zarathustrovi* jako zprostředkujícím článku Nietzscheových myšlenek.

K uspořádání. Rozdělení na drama a divadlo a literaturu naznačuje druhové pojetí, nicméně ústřednost Vrchlického pro celou práci by mohla vést spíše k uspořádání po autorech. Obě možnosti mají svůj smysl, práci by myslím prospělo, kdyby byla volba zřetelněji uvedena. Je zřejmé, že divadlo má jak v antice, tak v daném období českých dějin významné postavení a žánrový ohled může leccos prozradit (potom ovšem chybí další autoři). U třetí části je otázka, soudím, ještě o něco obtížnější, protože jsou v ní shromážděny různé

žánry a jen u některých forem a mnohem obtížněji lze uvažovat o jakémisi vztahu k antice. Otázka žánrů ve vztahu k antice by pak zasloužila podrobnější analýzu a určitou stratifikaci (a zde by bylo možné navázat na kapitolu o překladech z antiky). Zatímco například u Vrchlického *Hippodamie* je možné hovořit o adaptaci antické tragédie (jakkoli s výhradami), Macharovy fejetony jsou na zcela jiné úrovni a představují dobovou reflexi antiky v moderním žánru.

Naznačené otázky pokládám za úvahy na okraj práce Daniely Čadkové, která je velmi dobře napsaná a promyšlená, a neměly by vyznít jako nějaká zásadní kritika.

Práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci, jednoznačně ji doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci prospěla.

mgr. Josef Hrdlička Ph.D.

10. 4. 2015

Ústav české literatury a komparatistiky FF UK